

УДК 658:377

Т.П. ШУТЬКО

Севастопольський медичний коледж імені Жени Дерюгіної, Севастополь

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КОМУНІКАТИВНИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДШИХ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

У статті розглядаються напрямки, які стимулюють професійну сферу майбутніх молодших медичних спеціалістів, а саме формування комунікативних якостей. Розглянуті шляхи підвищення якості освітнього процесу і якості результатів.

Ключові слова: управління, менеджмент, комунікація, професіоналізм, професійні здібності, професійну свідомість, професійне мислення.

Постановка проблеми. Конкурентоздатність і освіченість молодших медичних спеціалістів залежить від якості освітніх послуг, які надають вищі медичні навчальні заклади I-II рівнів акредитації. Вони в свою чергу залежать від одного з видів соціального управління – освітнього менеджменту. Випускники повинні отримати глибокі професійні уміння, навички і повинні володіти такими якостями особистості, як здатність до адаптації, толерантність, відповідальність, готовність до вибору.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз літератури показав, що освітній менеджмент, як і менеджмент в економіці, має горизонтальний розподіл управлінської діяльності. Проблеми освітнього менеджменту висвітлювались у дослідженнях М. Барлінгейма [6], Т. Буша [10], Л. Даниленко [3], Л. Карамушки [5], О. Мармази [7], Б. Тевліна [9].

В навчальному процесі робота менеджера пов'язана з свідомою управлінською діяльністю, яка спрямована на сприятливі обставини для формування і розвитку професійно значущих якостей майбутнього молодшого спеціаліста, його внутрішнього потенціалу, що забезпечують відповідні організаційно-педагогічні умови, формування яких являє собою відповідальне завдання освітнього закладу і передбачає цілу низку педагогічних заходів.

Формулювання цілей статті. Охарактеризувати особливості управління при формуванні комунікативних якостей майбутніх молодших медичних спеціалістів.

Виклад основного матеріалу. Сучасні підходи до навчання майбутніх молодших медичних спеціалістів орієнтують нас на підвищення якості освітнього процесу і якості результатів. При цьому ми звертаємо увагу на такі показники: індивідуальний розвиток студента; формування потреби жити в умовах постійних змін; освіта на основі критичних і логічно осмислених конкретних ситуаціях; набуття знань про світ в діяльності, що імітує майбутню професійну діяльність; відкриття нових знань і способів продуктивної діяльності; прагнення до об'єктивного і своєчасного контролю.

Комунікація є одним із засобів реалізації професійних завдань молодшого медичного спеціаліста. Сьогодні суспільству потрібні такі фахівці, які, крім комплексу спеціальних знань, вміють у різних комунікативних ситуаціях обирати адекватні засоби спілкування, активно сприймають та аналізують інформацію, чітко, логічно й переконливо висловлюють свої думки, встановлюють і підтримують міжособистісні ділові контакти, організують співробітництво. У зв'язку з цим проблема формування комунікативних якостей, професійно важливих для майбутніх молодших медичних спеціалістів, набуває особливої актуальності. Проте у процесі професійної підготовки студентів вищих медичних навчальних закладів I-II рівнів акредитації сьогодні недостатньо враховується потреба формування комунікативних якостей, та й проблема впливу організаційно-педагогічних умов на цей процес

мало висвітлюється в наукових дослідженнях. Рівень готовності викладачів медичного коледжу до формування в студентів комунікативних якостей наражається на певні труднощі. Тому необхідна попередня підготовка викладачів до такого виду роботи.

Взаємодія методичного, навчального відділів і відділу виробничої практики забезпечує створення системи формування компетентності педагогічних працівників в середині закладу (кадровий менеджмент), які забезпечують основу підготовки конкурентноздатного спеціаліста і вимагають сучасних технологій організації професійної освіти [2].

Дослідження свідчать, що сучасні моделі організації методичної служби освітнього закладу, які підтримують режим активності в методичній роботі, допомагають чіткому визначенню певних функцій управління – інформаційно-аналітичній, мотиваційно-цільовій, планово-прогностичній, контрольно-діагностичній, регуляторно-діагностичній – сприяють досягненню мети та завдань діяльності вищого медичного навчального закладу I-II рівнів акредитації, направлених на підвищення творчого і наукового потенціалу колективу, компетентності викладачів і майбутніх спеціалістів.

З психологічної точки зору підсумком навчання в вищому медичному навчальному закладі повинно стати виникнення у студента первинного образу професійної діяльності. Надалі в ході його практичної діяльності відбувається процес розвитку професіоналізму. Професіоналізм – певна сукупність (набір) особистісних характеристик, що забезпечують успішність діяльності. Складовою частиною професіоналізму молодшого медичного спеціаліста виступає операційна сфера його психіки, що забезпечує старанну частину професійної діяльності і багато в чому впливає на якість отриманого результату. До основних складових операційної сфери професіоналізму фахівців відносять професійні здібності, професійну свідомість і професійне мислення [1].

Професійні здібності – це індивідуально-психологічні властивості особистості людини, що відрізняють її від інших і відповідають вимогам певної професійної діяльності, є умовою її успішного виконання. Як правило, виділяють загальнолюдські здібності, які є необхідним фоном для виконання професійної діяльності, а також загальні професійні і спеціальні здібності.

Загальнолюдські здібності – це психологічні властивості, необхідні для включення людини в будь-яку трудову і професійну діяльність. Спеціальні професійні здібності визначаються конкретними умовами праці. Так, для молодшого медичного спеціаліста характерні наявність високих нервово-психічних і енергетичних витрат, включення в діяльність резервних можливостей. Відповідно можна говорити про певні спеціальні здібності молодших медичних працівників, що забезпечують успішне подолання названих чинників. До спеціальних можуть бути віднесені здібності до роботи в умовах невизначеної інформації, до поєднаних дій при різномотивованих завданнях.

Професійні здібності багато в чому співвідносяться з професійними знаннями і вміннями, оскільки виконання діяльності неможливе без певного запасу професійних еталонів. Проте при цьому необхідно чітко розуміти, що професійні здібності – це властивості людини, що виконує діяльність, а професійні вміння – це характеристика виконання діяльності цією конкретною людиною. Тим самим здібності – це те, що характеризує особистість діяча, а вміння – це одна із сторін самої діяльності. При цьому здібності особистості реалізуються в певних вміннях і навичках діяльності.

Разом з професійними здібностями як складовий елемент професіоналізму може бути розглянута професійна свідомість і самосвідомість особистості як про-

цес операції образами професійної діяльності при її здійсненні. При цьому важливим показником розвитку особистості як професіонала виступає професійна самосвідомість. Успіх управління визначається тим наскільки у майбутніх молодших медичних спеціалістів формується прагнення до самоуправління. Як правило, вона включає дії:

- 1) усвідомлення людиною норм, правил, моделей професії як еталонів для усвідомлення своїх якостей;
- 2) усвідомлення цих якостей у інших людей, порівняння себе з деяким абстрактним або конкретним колегою;
- 3) облік оцінки себе як професіонала з боку колег;
- 4) самооцінка людиною своїх окремих сторін, розуміння себе, своєї професійної поведінки.

У міру зростання професіоналізму, як правило, відбувається розширення самосвідомості за рахунок включення нових ознак професії, що розвивається, подолання стереотипів образу професіонала, цілісного бачення себе в контексті усієї професійної діяльності. Це, у свою чергу, пред'являє нові вимоги до людини-професіонала.

Ще одним компонентом операційної сфери професіоналізму прийнято вважати професійне мислення – переважаюче використання прийнятих саме в цій професійній галузі прийняття рішення проблемних завдань, способів аналізу проблемних ситуацій. Професійне мислення молодшого спеціаліста відрізняється високою мірою складності. Це пов'язано з необхідністю подолання чинників постійної включеності в управлінські зв'язки і підвищеної небезпеки, новизни і нестандартності, невизначеності і екстремальності діяльності. Розум медика ніколи не має бути задалегідь скутий і пов'язаний попередніми точками зору. Молодший медичний спеціаліст повинен мати достатній запас можливих планів, комбінацій і мати здатність швидко застосовувати їх чи вибирати між ними. При непередбачених змінах обстановки набуває чинності інша найважливіша властивість розуму медика – швидкість орієнтування, міркування і рішення. Уміти знаходити і виділяти істотне і постійна систематизація матеріалу – ось найважливіші умови, що забезпечують або єдність аналізу і синтезу, або рівновагу між цими сторонами розумової діяльності, які відрізняють роботу розуму медика-професіонала.

Як інтегральна характеристика професіоналізму молодшого медичного спеціаліста може бути розглянута результативність його праці, тобто досягнення досить високого соціально значущого результату. При цьому разом з об'єктивними показниками ефективності праці необхідно враховувати і суб'єктивні, психологічні показники ефективності. До них в першу чергу відносять такі характеристики праці, як: залученість різних сторін і рівнів психіки людини в здійсненні діяльності; активація розумових здібностей людини; зрілість мотиваційно-вольових компонентів; зацікавленість людини працею і задоволеність його процесом і результатом; психологічна ціна результату за величиною витрат особистих ресурсів; міра напруженості психічних функцій і процесів, необхідних для досягнення потрібного результату.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, управління в навчальному процесі дозволяє оптимізувати освітній процес, дотримуватись принципів послідовності в змісті освіти на різних її рівнях, впроваджувати актуальні технології професійної підготовки.

Подальші дослідження передбачається провести в напрямку вивчення інших проблем формування комунікативних якостей майбутніх молодших медичних спеціалістів.

Список використаної літератури

1. Белікова В. В. Контроль професійних умінь як засіб впровадження особистісно-орієнтованого навчання / В. В. Белікова // *Нові технології навчання. Науково-методичний збірник.* – 2000. – Випуск 28. – С. 14–19.
2. Волошина Л. Н. Управление научно-методической деятельностью колледжа / Л. Н. Волошина, Н. И. Дыбова // *Среднее профессиональное образование.* – 2008. – № 12. – С. 62–65.
3. Даниленко Л. Інноваційний освітній менеджмент / Л. Даниленко. – К. : Главник, 2006. – 144 с.
4. Економіка знань: виклики глобалізації та Україна / Під заг. ред. А. П. Гальчинського, С. В. Львовичкіна, В. П. Семіноженка. – К. : Нац. ін-т стратег. дослідж., 2004. – 261 с.
5. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту: навчальний посібник / Л. М. Карамушка. – К. : Либідь, 2004. – 424 с.
6. Керування освітою і шкільне врядування / Т. Серджіованні, М. Барлінгейм, Ф. Кумз, П. Тарсон; пер. з англ. О. Щур. – Львів : Літопис, 2002. – 440 с.
7. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника / О. І. Мармаза. – Харків: Основа, 2007. – 448 с.
8. Портер М. Конкуренция: учебное пособие / М. Портер. – М. : Издательский дом „Вильямс“, 2000. – 495 с.
9. Тевлін Б. Л. Професійна підготовка вчителів / Б. Л. Тевлін. – Харків: Видавнича група „Основа“, 2006. – 192 с.
10. Bush T., Glover D. *School Leadership: Concepts and Evidence* / T. Bush, D. Glover. – National College for School Leadership. Full report, spring, 2003. – 42 p.

Т.П. Шутько

Севастопольский медицинский колледж имени Жени Дерюгиной, Севастополь

УПРАВЛЕНИЕ ФОРМИРОВАНИЕМ КОММУНИКАТИВНЫХ КАЧЕСТВ МЛАДШИХ МЕДИЦИНСКИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

В статье рассматриваются направления, которые стимулируют профессиональную сферу будущих младших медицинских специалистов, а именно формирование коммуникативных качеств. Рассмотрены пути повышения качества образовательного процесса и качества результатов.

Ключевые слова: управление, менеджмент, коммуникация, профессионализм, профессиональные способности, профессиональное сознание, профессиональное мышление.

T.P. Shutko

Sevastopol Medical College named after Zhenya Deryugina, Sevastopol

MANAGEMENT OF FORMATION OF JUNIOR MEDICAL SPECIALISTS' COMMUNICATIVE QUALITIES

The approaches to stimulate the professional sphere of would-be junior medical specialists are studied. The ways of improving the educational process and quality of results are investigated.

Key words: management, communication, professionalism, professional capability, professional consciousness, professional ideation.